

वाळू घाट खाण कामकाजाचा सारांश

पारगाव तर्फे अवसरी (बुद्रुक), लाखनगाव, देवगाव,

काठापूर (बुद्रुक), चिंचोडी.

तालुका : आंबेगाव, जिल्हा : पुणे

सार्वजनिक सुनावणीची तारीख आणि वेळ

१३ मे २०२१, वेळ : ११:०० (सकाळी)

ठिकाण :

तहसील कार्यालय, आंबेगाव (घोडेगाव),

तालुका : आंबेगाव, जिल्हा : पुणे.

१. परिचय

रस्ता, धरणे, पूल, इमारती आणि घरे अशा पायाभूत विकास प्रकल्पांचा वाळूचा भाग हा एक अनिवार्य घटक आहे. वाळू / कंकरीची मागणी पायाभूत सुविधा खेत्रासह वाढतच आहे. शहरे आणि शहरांमध्ये खनिजांची आवश्यकता नेहमीच जास्त असते. म्हणूनच, देशातील बाजाराचा बांधकामांच्या कामकाजादरम्यान नेहमीच खानिज वाळूची चांगली मागणी असते. महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळात येणा-या औद्योगिक वसाहती या विविध उद्योगांमुळे तसेच घरे व इतर पायाभूत सुविधांच्या बांधकामासाठी स्थानिक वापरासाठी पुण्यात व आसपासच्या मार्गावर व्यापक विकासामुळे तसेच बांधकाम साहित्याची मागणी आणि पुरवठा यातील अंतर कमी करण्यासाठी वाळू उत्खनन आवश्यक आहे. यामुळे या क्षेत्रामध्ये रोजगाराच्या संधी आणि आर्थिक वाढ देखील वाढली आहे. खाणकाम करण्याबरोबरच त्याचा महसूल निर्मितीसाठी जिल्हा/राज्यालाही फायदा होईल. नदीपात्रातील वाळूचा भरपाईच्या अनुषंगाने पर्यावरणाचा नैसर्गिक संतुलन राखण्यासाठी खाणकाम करणे आवश्यक आहे. या फायद्याव्यतिरिक्त, या पाच प्रस्तावित प्रकल्पाद्वारे जवळच्या भागातील तरुणांना थेट आणि अप्रत्यक्ष रोजगाराच्या संधी निर्माण होतील.

वर नमूद केल्याप्रमाणे, वाळूची उपलब्धता बांधकाम क्षेत्राच्या विकासासाठी आवश्यक असणारी सामग्री उपलब्ध करून देण्यासाठी आवश्यक आहे, कारण कडक नियम व पर्यावरणाच्या नियमामुळे वाळूची उपलब्धता दिवसेंदिवस भितीदायक होत चालली आहे. औद्योगिक प्रकल्प किंवा इमारती / मनोरे यासह बांधकाम विकासासाठी बहुतेक विकासात्मक प्रकल्पांना वाळू एकत्रित आवश्यक आहे. या आवश्यकतेव्यतिरिक्त रस्ते, महामार्ग, विमानतळ, रेल्वे ट्रॅक इत्यादि ठिकाणी वाळूची मागणी आहे. तसेच या वाळू उत्खनन प्रकल्पांनी स्थानिक बाराजात वेगवेगळ्या वापरासाठी मागणी आहे. या क्षेत्राची मागणी व पुरवठा यातील अंतर पूर्ण करणे अपेक्षित आहे. लोकसंख्या वाढीमुळे आणि त्यांची घरे आणि इतर पायाभूत सुविधांची मागणी पूर्ण करण्यासाठी सामग्रीची मागणी वाढत्या प्रमाणात होईल. त्याचप्रमाणे, सरकारी प्रकल्पांना कामाच्या ठिकाणी वितरण तत्वावर सामग्रीची आवश्यकता असते. साहित्याची गरज भागविण्याव्यतिरिक्त, हा प्रकल्प स्थानिक लोकांच्या उत्पन्नामध्ये भर घालेल आणि त्याद्वारे जीवनमान उंचावण्यास मदत होईल. प्रस्तावित प्रकल्प वैधानिक प्राधिकरणाच्या विविध परवानग्यांच्या ताब्यात आहेत. या प्रकल्पाचे प्रस्तावदार पर्यावरण आणि पर्यावरण संरक्षणासाठी सर्व जबाबदा-याही हाताळतील आणि भविष्यात जे कामगार उत्खननस्थळी काम करतील त्यांच्या वैयक्तिक आरोग्याची देखील काळजी घेतली जाईल.

प्रारंभी, पर्यावरणीय परिणाम मुल्यांकन अधिसूचना, २००६ नुसार, ५ हेक्टरपेक्षा कमी क्षेत्रासह गौण खनिजांचे उत्खनन आयोगाच्या अंतर्गत आले नाही. तथापि, कामगारांचे पर्यावरण आणि आरोग्य

संरक्षण करण्यासाठी भारत सरकारने केलेल्या विविध उपक्रमामुळे सार्वजनिकरित्या, क्षेत्राची परवा न करता किरकोळ खनिजांचा समावेश असलेल्या खाणकामांना आता राज्य प्राधिकरणांकडून (एसईएसी/एसईआयएए) पूर्व पर्यावरण परवानगी मिळणे आवश्यक आहे. खाण वातावरणास अनुकूल बनविण्यासाठी सरकारने १ जानेवारी २००१ रोजी वाळू उत्खननासह गौण खनिजांच्या संदर्भात अधिसूचना प्रकाशित केली आणि त्यांनी बी टू श्रेणी प्रकल्पात वर्गीकृत केले. आणि, या सर्व बी २ श्रेणी प्रकल्पांना साईटवर खाणकाम सुरु होण्यापूर्वी राज्य पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्राधिकरण (एसईआयएए) कडून पर्यावरण पूर्व परवानगी मिळवणे अनिवार्य केले.

धरणे बांधण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर उत्खनन सामग्री वापरली जात आहे. उत्खनन सामग्रीची उपलब्धता झाल्याशिवाय या सर्व विकासाची कामे राबविली जाऊ शकत नाहीत; म्हणून हा भाग, प्रदेश आणि देशाच्या अर्थव्यवस्थेच्या सर्वांगीण विकासासाठी हा प्रकल्प प्रस्तावित करणे आवश्यक आहे. हे सर्व पायाभूत प्रकल्प या क्षेत्राच्या आणि म्हणूनच राष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेच्या विकासात महत्वपूर्ण भूमिका बजावतात अलीकडेच, आमच्या सन्माननीय पंतप्रधानांनी २०२० पर्यंत सर्वांसाठी घराच्या बाबतीत केलेल्या घोषणा, या साहित्याच्या गरजेमध्ये देखील जोडली गेली. हे लक्षात घेता, या सामग्रीच्या आवश्याकतेमध्ये सतत वाढ होईल आणि म्हणूनच, आशा प्रकारच्या प्रकल्पांच्या एकूणच वाढीसाठी आवश्यक होते.

२. प्रकल्पांची गरज

वाढती लोकसंख्या आणि औद्योगिक वाढीमुळे पायाभूत विकासात्मक काळे दिवसेंदिवस वाढत असताना, प्रकल्प साईटच्या आणि आसपासच्या वेगवेगळ्या वापरासाठी वाळू सामग्रीची नेहमीच मागणी असते. रस्ते, रेल्वे, गृहनिर्माण व औद्योगिक क्षेत्रात बांधकामाच्या साहित्याची बरीच मागणी आहे. त्यामुळे स्थानिक बाजारपेठेत चांगली मागणी असेल. जर खाणी योग्यरित्या कार्य करत नसतील आणि इच्छित उत्पादन देण्यास असमर्थ ठरतील तर स्थानिक विकास, क्षेत्रीय आणि राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेवर थेट परिणाम होईल. म्हणूनच, आंबेगाव व पुणे जिल्ह्यातील आजूबाजूच्या बांधकाम उपक्रमासाठी आवश्यक सामग्रीची मागणी पूर्ण करण्यासाठी, नियमित आणि वाढणारी आवश्यक सामग्री/मागणीची पूर्तता करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात व पूर्ण कार्यक्षमतेने वाळू उत्खनन प्रकल्प प्रभावीपणे चालविणे आवश्यक आहे.

वाळू उत्खननाचे महत्त्व पाहता जिल्हाधिकारी कार्यालयाने वाळू घाटांना इच्छुक विक्रेत्यांना / पक्षांना लिलाव करण्याचा निर्णय घेतला आहे. नदीसह वाळू घाटांची यादी, हेक्टरमधील क्षेत्र, गट क्रमांक, गाव माहितीसाठी खालील तक्त्यामध्ये दिले आहे.

टेबल १ : वाळू घाटांची यादी क्षेत्र व स्थान :

अ. क्र.	नदी	नदीचे नाव वाळू घाट / गाव	क्षेत्र	गट क्रमांक	तालुका	जिल्हा

१	घोड	पारगाव तर्फे अवसारी बुद्रुक	२.७३	१ ते १०६, ४०१ ते ४२४, ८२८ ते ७२५, ८४७ ते १००१, १३०१ ते १३७३, १६६५ ते १७२०	आंबेगाव	पुणे
२	घोड	लाखनगाव	२.४०	७४, ७८, ६६, ४६८, ४६९	आंबेगाव	पुणे
३	घोड	देवगाव	१.४४	१, २, ११५, १९५, १९७, २००, २७५, २७९	आंबेगाव	पुणे
४	घोड	कथापूर	१.१३	७०१, ७०२, ७०३, ६५३, ७३९, ७४०, १, १२, १३, १४, १५, १७, २६, २९	आंबेगाव	पुणे
५	घोड	चिंचोडी	१.६८	५४४, ५४५, ५४६, ५५०, ५५१, ५६५	आंबेगाव	पुणे

पुणे जिल्ह्यातील आंबेगाव तालुक्यात पारगाव तर्फे अवसरी (बु), लाखनगाव, देवगाव, कठापूर आणि चिंचोडी जवळील घोड नदीच्या खाणीत प्रस्तावित वाळू घाटांच्या स्थानांची नोंद २.७३, २.४०, १.४४, १.१३ आणि १.६८ हेक्टर इतकी आहे. खोदण्यात येणा-या क्षेत्रासह या प्रमाणांसह वैयक्तिक वाळू घाटाचा तपशिल वरच्या तक्ता क्र. १ मध्ये एका वर्षाच्या कालावधीसाठी दिला आहे. प्रस्तावित खाण योजना एमओईएफ आणि सीसी अधिसूचना एस ओ १४१ (ई) आणि शाश्वत वाळू व्यवस्थापन मार्गदर्शक तत्त्वे २०१६ आणि वाळू उत्खननासाठी देखरेख मार्गदर्शक तत्त्वे २०१६ च्या अंतर्गत तयार केली गेली आहे. भूगर्भीय तपासणीच्या निकालांच्या आधारे टोपोग्राफी, जिओमॉर्फोलॉजी, स्ट्राइक, ड्राईक आणि इतर संरचनात्मक घटक वाळू घाट आणि त्यांची जागा या प्रमाणात मूल्यमापन करणारी वैशिष्ट्ये या उत्खननाच्या तयारीसाठी आधार तयार करतात.

रोजगार निर्मिती :

स्थानिक भागातील कुशल व अर्धकुशल व्यक्तींच्या थेट रोजगाराला वाव मिळेल आणि यामुळे आसपासच्या भागात राहणारया स्थानिक आणि स्थानिकांच्या कुटुंबांचे जीवनमान उंचावण्यास मदत होईल. मनुष्यबळाच्या आवश्यकतेचा तपशील खाली दिला आहे:

क्रमांक	पदनाम	संख्या
१	खाण व्यवस्थापक	०५
२	पर्यवेक्षक कर्मचारी लिपिक	१०
३	कुशल कामगार	१५
४	अर्धकुशल कामगार	२०
एकूण		५०

वरील व्यतिरिक्त, विविध उपक्रमांची काळजी घेण्यासाठी ड्रायव्हर्स आणि क्लीनरसह ट्रक्स आणि ट्रॅक्टरची आवश्यकता असेल. आणि बऱ्याच संख्येने कामगारांना इमारती, रस्ते, धरणे इत्यादींच्या बांधकामामध्ये गुंतणे आवश्यक आहे.

भूशास्त्र :

भौगोलिकदृष्ट्या या भागातील वाळू घोड नदीने जमा केली आहे आणि ज्या अग्निजन्य खडकांची एकमेकांवर धडक बसताना आदळताना तुकडे पडले आणि त्या तुकड्यांपासून तयार झालेले दगड प्राप्त झाले आहे.

एकूण राखीव जागा:

प्रदेशाची स्वाभाविक रचना

त्या क्षेत्राचे फिजियोग्राफी हा सपाट अंड्युलेटेड वाळू उपशाचा भाग आहे. पश्चिमेच्या बाजूला उंची थोडी अधिक आहे आणि पूर्वेकडील तुलनेने कमी आहे. प्रस्तावित क्षेत्राबाहेर घोड नदीच्या उत्तरेकडील विद्यमान क्षेत्रात भूगर्भ पातळीपासून ० ते ०.५ मीटर पर्यंत अस्तित्वात असलेल्या टेकड्यांची उंची वेगवेगळी आहे. याशिवाय त्या भागाचे फिजोग्राफी एकसमान आहे. टेकड्यांची समुद्र सपाटीपासून किमान उंची सुमारे ६२८ मीटर आणि कमाल उंची सुमारे ६३० मीटर आहे.

४) प्रस्तावित खाण पद्धती

प्रस्तावित वाळू उत्खनन उपक्रम नदीच्या वरपासून खालच्या दिशेने सुरू होईल. ज्या क्षेत्रामध्ये लक्षणीय प्रमाणात पाणी साठते ते काम करणे टाळले जाईल. उत्खनन काम ०.५ मीटर खोलीपर्यंत केले जाईल. खाणीचा चेहरा सुरक्षेसाठी परिघाकडे झुकलेला असेल. वाळू स्टॅकयार्ड क्षेत्रात पाणी शिंपडले जाईल. रेतीची वाहतूक ट्रॅक्टर आणि ट्रकच्या मदतीने होईल. वाहतुकीदरम्यान, धूळ रोखण्यासाठी वाहतुकीच्या रस्त्यावर पाणी शिंपडले जाईल. ट्रॅक्टरसमध्ये खनिज काढणे आणि भरणे हे मॅन्युअल पद्धतीने केले जाईल. आम्ही ओपन-कास्ट मॅन्युअल पद्धत वापरून खाणीचा प्रस्ताव दिला आहे. खाणीचे खोदकाम बेंच ०.३ मीटर उंचीवर ठेवले जातील, एमएमआर १९६१ नुसार १६ मधील १ चा रोड ग्रेडियंट राखला जाईल. उत्खनन केलेली वाळू स्टॅकयार्डमध्ये हलविली जाईल. आवश्यकतेनुसार, ती टिप्पर्समध्ये ते भरले जाईल, उत्खनन योजनेत विभागांनुसार काम करण्याचे प्रस्तावित आहे. खाणीची समुद्र सपाटीपासून उंची किमान ६२८ मीटर आणि कमाल उंची सुमारे ६३० मीटर आहे. कामकाजाचे सर्वसाधारण वेळ सकाळी आठ ते संध्याकाळी ५ या वेळेत असेल. यात पुढील चरणांचा समावेश असेल:

१. शीर्ष भाग काढून टाकणे: शीर्ष भाग काढून टाकणे आवश्यक नाही

२. वाळू उत्खनन

३. खाणकाम रॉम काढणे उत्खनन कार्य / साइटपासून १००० मीटर
अंतरावर आहे

४.१ ओपनकास्ट कार्यपद्धती

ऑपरेशनच्या प्रत्येक चक्रात दगडगोटे काढून टाकणे समाविष्ट असते, त्यानंतर खाली उतरलेल्या वाळूच्या खाली साखळीच्या अवस्थेमध्ये उत्खनन ऑपरेशनचे कठोरपणे पालन केले जाते आणि वरपासन खालच्या पातळीपर्यंत आयोजित केले जाते.

वाळूची वाहतूक स्टॅकयार्डहून वेगवेगळ्या ठिकाणी जाण्यासाठी आवश्यक आहे. त्या ठिकाणी ट्रक व टीपर्स रस्त्याने वाहतुकीचे काम केले जाईल. वाहतुकीदरम्यान, रस्त्यांवरील गळती टाळण्यासाठी तसेच धूळ टाळण्यासाठी योग्य काळजी घेतली जाईल. वाहतुकीदरम्यान तारपळ्यांचा वापर केला जाईल. वेगवेगळ्या ठिकाणी वाळू वाहतुकीदरम्यान होणारा अपघात टाळण्यासाठी, आरटीओच्या तत्परते / फिटनेस प्रमाणपत्र असलेले वापरलेले ट्रक किंवा टिपर्स वापरले जातील. कंत्राटदाराला अपघात टाळण्यासाठी वाहन अधिनियमांचे नियम व नियम पाळण्यास सांगितले जाईल व भार क्षमतासाठी ज्या ट्रकचे प्रमाणपत्र दिले गेले आहे ते भरण्यास सांगितले जाईल. व्यस्त रस्ते / सार्वजनिक रस्ते टाळण्यासाठी चालकांना सूचना देण्यात येतील.

पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

१. पायाभूत माहिती

पाचही खाणीचे क्षेत्र भाग बहुतेक, बहुभुज, अर्धवर्तुळ आणि वक्र आकारात आहेत.

या क्षेत्रात सरासरी वार्षिक पाऊस ११०० मिमी ते १२०० मिमी पर्यंत असतो.

- सरासरी दररोज आणि सरासरी किमान तपमान सुमारे 12 डिग्री सेल्सियस आणि कमाल तपमान 39° सेल्सियस असते.

खाण लीज क्षेत्रात सरासरी सापेक्ष आर्द्रता ८७% आहे.

१.१ परिणाम पैलूंची ओळख

अनु.क्र.	पैलू	परिणाम
१	प्रकल्प साइट साफ करणे	वायू प्रदूषण
२	आकार देणे / क्रमवारी लावणे / स्टॅकिंग	वायू आणि ध्वनी प्रदूषण
३	लोडिंग/अनलोडिंग	वायू आणि ध्वनी प्रदूषण
४	वाहतूक	वायू आणि ध्वनी प्रदूषण

१.२ वायू पर्यावरण

प्रस्तावित खाणकामातील कामकाजाच्या परिणामी भग्न धुळीमुळे निलंबित सस्पेंडेड पार्टिक्युलेट मॅटर यांच्या संख्येत वाढ होईल. रस्त्याने वाळू हाताळणी व वाहतुकीदरम्यान धूळ निर्माण होईल. त्यामुळे परिसरात प्रदूषण टाळण्यासाठी या परिसरात वारंवार पाणी शिंपडण्याचे काम हाती घेण्यात येणार असून वाहतुकीमुळे धूळ निर्मिती होण्याची शक्यता असल्याने ते सुरु ठेवले जातील. या पद्धतीने वायू पर्यावरणाचा समतोल राखला जाईल.

१.३ ध्वनी पर्यावरण

खाणकाम गतिविधी स्वयंचलितरित्या असल्याने, त्या जागेवर मोठ्या प्रमाणात आवाजाची निर्मिती होत नाही. लोडिंग / अनलोडिंग आणि वाहतूक क्रियाकलापांमध्ये मुख्यतः ट्रक आणि टिपर्सकडून निर्माण होणारा आवाज हा अल्प कालावधीसाठी असेल. तथापि, हा अल्प कालावधीचा असेल. ट्रक / टिपर्सच्या मालकांना आवाज निर्माण होण्यापासून टाळण्यासाठी वाळू वाहतुकीदरम्यान वाहनांचे चाचणी / फिटनेस प्रमाणपत्र सादर करण्यास सांगितले जाईल. प्रमाणपत्राशिवाय फरारी ध्वनी निर्मिती कमी करण्यासाठी वाहनांची नियमित देखभाल करणे बंधनकारक असेल.

१.४ पाणी पर्यावरण

खाणकामातून जल संस्थांना कचऱ्याचे विसर्ग सोडले जाणार नाही. नदीत पहिल्याप्रमाणे, खोदण्यात येणा वाळूचे बेंच ०.३ मीटर उंचीचे असतील. हे शेजारच्या खोदलेल्या विहिरीपासून आणि जवळपासच्या खेड्यांमधून लक्षात येते की भूजल, तलावातील पाण्याची पातळी ही हंगामी बदलांच्या आधारावर बदलत असते. प्रस्तावित खाणकाम केवळ नद्यांच्या पाठावर / नदीच्या पात्रात असल्याने भूजल पातळीवर कोणताही परिणाम होणार नाही आणि खाणकामांचे संपूर्ण काम मॅन्युअल पद्धतीने केले जाईल त्यामुळे भूजल सारणीवर कोणताही परिणाम होणार नाही. एमएमडीआर कायदा १९५७ (१९५७ च्या ६७ अन्वये) आणि महाराष्ट्र गौण खनिज खाणकाम कायदा (विकास व नियमन) नियम २०१३ नुसार वाळू उत्खनन आणि मार्गदर्शक सूचनांसाठी एमओईएफ आणि सीसीच्या सर्व अटींचे पालन केले जाईल. म्हणूनच, प्रस्तावित वाळू उत्खननामुळे भूगर्भातील पाण्याचे / पाण्याचे परिणाम होण्याची शक्यता नाही.

१. पावसाळा सुरु होण्यापूर्वी माणसे व वाहतूक वाहने हलविणे व बंद करणे यासाठी खबरदारीचा उपाय सुरु केला जाईल.
२. जलप्रदूषण टाळण्यासाठी कोणत्याही तेल किंवा वंगण वाळूमध्ये सोडले जाणार नाहीत.

कर्मचाऱ्यांसाठी बायो टॉयलेट्सचा वापर केला जाईल व त्यात सलग्न असलेल्या डायजेस्टर टाकीमध्ये घरगुती तयार होणा-या कच-यावर उपचार केला जाईल. शुद्ध पाण्याचा वापर जमिनीवर बांधकाम करण्याच्या उद्देशाने केला जाऊ शकतो. आणि गाल कोणाला हवा असल्यास खत म्हणून वापरला जाईल.

१.५ जमीन पर्यावरण

जमीन नदीच्या भूभागाचा एक भाग असून वाळूच्या मोठ्या भागात तो उघड झाला आहे. नदीच्या काठावर फारच कमी औषधी वनस्पती / झुडूपे असतात. हे क्षेत्र कोणत्याही उद्देशाने विशेषतः वापरले जात नाही. त्यामुळे जमीन पर्यावरणावर कुठलाही विपरीत परिणाम होणार नाही.

त्याच प्रमाणे पर्यावरणीय व्यवस्थापन योजनेप्रमाणे वृक्षारोपण केले जाईल.

१.६ जैविक पर्यावरण

खाणकामांसाठी खाणपट्टा भागामध्ये कोणत्याही प्रकारची झाडे नसतात. नदीकाठावरील रस्त्याच्या कडेला आणि क्षेत्राजवळ काही झाडे पाहिली जातात. देशी वृक्ष प्रजाती चिंच, बाबुळ इत्यादी झाडांचे वृक्षारोपण केले जाईल.

फलोरा : पाचही ठिकाणांजवळील भाग पूर्णपणे नापीक असून नदीत कोणत्याही वनस्पती आढळत नाही. नदीकाठी फक्त काटेरी झुडपे दिसतात.

जीवशास्त्र : वनक्षेत्र नसल्याने या भागात वन्यजीव दिसत नाही.

१. १ कि.मी. परिघात असलेल्या जैवविविधतेवर कोणताही विशेष परिणाम होणार नाही.
२. खाण पट्ट्याचे क्षेत्र वनजमीनीत म्हणजेच, वालुकामय नदीच्या क्षेत्रात कोतारात आहे. जिथे प्राणी आढळत नाहीत. अशाच प्रकारे, खाणपट्टा क्षेत्राच्या सभोवतालच्या सूक्ष्म जीवांवर मॅन्युअल खाणकामांचा कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही.
३. खाणक्षेत्र फक्त पाण्याच्या पातळीवर आणि सर्व स्पर्श करणाऱ्या / त्रासदायक पाण्याच्या टेबलावर मर्यादित राहिल्यामुळे अस्तित्वातील जलीय जनावरांवर, खाली असलेल्या बाजूस (जागेपासून दूर) कोणत्याही प्रतिकूल परिणामांची कल्पना केली जाणार नाही.

२. पर्यावरण देखरेख कार्यक्रम

पर्यावरणीय देखरेख कार्यक्रम विशेषतः प्रकल्प सुरु होण्यापूर्वी आणि नंतरच्या पर्यावरणाच्या गुणवत्तेवर लक्ष ठेवण्यासाठी बनविला गेला आहे. मानदंडांमधील पर्यावरणाची गुणवत्ता टिकवून ठेवण्यासाठी, पायाभूत देखरेख सर्वेक्षण केले जाते आणि बहुतेक पॅरामीटर्स राष्ट्रीय वातावरणीय हवा गुणवत्ता मानकात असल्याचे आढळले आहे.

२.१ पर्यावरण व्यवस्थापन कक्ष

वर नमूद केलेल्या विविध क्रियाकलापांमुळे प्रदूषणावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी हवा, पाणी, ध्वनी यांच्या देखरेखीचे काम स्वतंत्र पर्यावरण संस्थेला देण्यात येईल. पायाभूत माहितीसह विविध मापदंड एकाग्रतेची तुलना करण्यासाठी आवश्यकतेनुसार पर्यावरणीय मापदंडांचे परीक्षण आणि विश्लेषण केले जाईल.

३. उपाययोजना

३.१ खाणक्षेत्राचीसाफ करणे

वाळू उत्खनन आणि त्याच्या वाहतुकीशी संबंधित उपक्रमांमुळे खूप धूळ तयार होते आणि पाण्याची फवारणी करून धूळ कमी केली जाईल.

३.२ पाणी प्रदूषण नियंत्रण

वर नमूद केल्याप्रमाणे, खाणकाम व्यक्तिचलितपणे केले जाईल आणि तेथे सांडपाणी किंवा सांडपाण्याची कोणतीही पिढी तयार होणार नाही. म्हणूनच, कोणतेही प्रदूषण नियंत्रण उपाययोजना राबविण्याची आवश्यकता नाही.

अ नु क्र	वाळूघा टाचे नाव व पता	प्रक ल्प किंम त (को रु)	पर्यावर ण व्यवस्था पन योजने ची	आ वर्ती किं मत	धूळ विला गी कर णाची किंम	हरित पट्टा किंम त	ताडप त्रीकिं मत	PPE 's किं मत	जैव शौ चाल य (ला रु)	अप्रोच रस्ता दुरुस्ती किंमत (लाख)	अप्रो च रस्ता लांबी (मीट)	वृक्षा रोप ण कर ण्या झा	सी.ई .आर किंम त

				(लाख)						मध्ये)	डां ची सं ख्या		
१	पारगाव ते अवसरी (बु.), आंबेगाव,	२.९१६६	६.०४	३.८४	०.७२	३.०	०.० ५	०.४८	०.५०	२.०	२००	६००	५.९०
२	लाखनगाव	२.५६४०	५.८५	३.८१	०.७२	२.१	०.० ५	०.४८	०.५०	२.८	२५०	४२०	५.२५
३	देवगाव	१.५३८४	६.२६	४.५५	०.६५	२.५८	०.० ५	०.४८	०.५०	२.०	२३०	५१५	३.२०
४	काठापूर	१.२०७२	६.६३	४.६	०.६०	२.६५	०.० ५	०.४८	०.५०	२.५	२३०	५१०	३.०
५	चिंचोली	१.०७६९	६.२६	५.०८	०.४८	२.७५	०.० ५	०.४८	०.५०	२.००	२००	५५०	२.५०

वाळूची किंमत प्रती ब्रास = ६०४७/-

३.३ ध्वनी प्रदूषण नियंत्रण

वाहतूक वाहनाची आगाऊ आवृत्ती वाहतुकीमध्ये वापरली जाईल आणि आवाजाची निर्मिती कमी करण्यासाठी योग्य काळजी घेतली जाईल.

सर्व वाहनांची नियोजित आणि प्रतिबंधात्मक देखभाल वेळोवेळी केली जाईल. वाहने चांगल्या स्थितीत ठेवता येतील जेणेकरून ध्वनी निर्मिती कमी आणि नियंत्रित होऊ शकेल. हे एकूणच ध्वनी निर्मिती कमी करण्यात मदत करेल.

- आवश्यक असल्यास सर्व ड्रायव्हरला इअरप्लग प्रदान केले जातील.
- खाण क्षेत्रातील वाहनांच्या ध्वनी पातळीचे नियमितपणे देखरेख ध्वनी स्तराच्या मीटरच्या सहाय्याने केली जाईल.
- खनन केलेल्या साहित्याच्या सुरक्षित वाहतुकीसाठी ड्रायव्हरसाठी नियमित अंतराने प्रशिक्षण दिले जाईल

३.४ हरित पट्टा विकास

हरित पट्ट्यात वाढ करण्यासाठी आणि निसर्गाशी सुसंवाद निर्माण करण्यासाठी देशी वृक्षारोपण केले जाईल जेणेकरून पर्यावरणाला धूळ उत्सर्जन रोखण्यात मदत होईल.

- अॅप्रोच रोड व नदीकाठावर वृक्षारोपण केले जाईल.
- नदीकाठाभोवती आणि जवळ जाणा-या रस्त्यांच्या कडेला हरित पट्टा विकसित केला जाईल. झाडांच्या प्रजातींना विस्तृत पाने असतील. आवश्यक असल्यास झाडांच्या रोपट्यांमधील अंतर इतर नमुन्यांचा विकास करण्यासाठी वापरला जाईल.
- मातीची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी स्थानिक प्रजातींचे वृक्षारोपण प्रस्ताव आहे.

३.५ जमिनीची पुनर्प्राप्ती

पाच ठिकाणी एकूण खाणपट्ट्याचे क्षेत्रफळ सुमारे ९.३८ हे. सारणीमध्ये वर नमूद केल्याप्रमाणे नदीकाठ व वैयक्तिक दृष्टिकोनातून रस्ते दोन पंक्तीच्या वृक्ष लागवडीसह हरित पट्ट्यात रुपांतरित केले जातील. पावसाळ्यात आणि खाणकामाच्यानंतरच्या काळात वाळूच्या नैसर्गिक भरपाईसाठी जमीन सोडली जाईल. वृक्षारोपण पर्यावरणावर सकारात्मक प्रभाव निर्माण करेल आणि आसपासच्या क्षेत्राचे सौंदर्य / सौंदर्यीकरण वाढवेल जे पर्यावरणाच्या संरक्षणामध्ये देखील योगदान देईल.

३.६ घन कचरा व्यवस्थापन

वाळू उत्खननात कोणतीही घनकचरा तयार होणार नाही.

३.७ नूतनीकरण / पार्श्वभूमी

पावसाळ्यात आणि पूरात खाणकाम टाळण्यात येईल; हे वाळूच्या साठा पुन्हा भरण्यास अनुमती देईल.

पावसाळ्यात रेती भरण्यासाठी गॅबियन स्ट्रक्चर तयार केले जाईल.

३.८ धोक्याची ओळख आणि जोखीम मालमत्ता

प्रस्तावित क्रियेचे जोखीम मूल्यांकन केवळ वाहतुकीदरम्यान वाळूच्या वाहतुकीदरम्यान होते. कामगारांकडून स्वहस्ते पार पाडण्यात येणारी लोडिंग आणि अनलोडिंग ऑपरेशन देखील आता काही वेळ आहे. कट इजा होण्याचा धोका टाळण्यासाठी आवश्यक पीपीई प्रदान आणि देखभाल केली जाईल. आवश्यक असल्यास, कामाच्या संबंधित क्षेत्रातील कामगारांना आवश्यक प्रशिक्षण दिले जाईल. धोका ओळखणे आणि जोखीम मूल्यांकन ही एक सतत प्रक्रिया असते. खाणकाम प्रक्रियेदरम्यान खालील मुख्य धोके असू शकतात:

- आरोग्यास धोका (ध्वनी, वायू प्रदूषण)
- खाणकाम स्थळी / रोड अपघात
- गळतीमुळे / डिझेलच्या साठवणुकीमुळे किरकोळ आग
- जर नैसर्गिक धोका असेल तर

उपाययोजना :

ऑपरेशनसाठी आवश्यक असलेल्या लोकांव्यतिरिक्त सर्व व्यक्तींसाठी क्षेत्रावरील प्रवेश प्रतिबंधित केला जाईल.

खाणकाम प्रभारी व्यक्ती खाणकाम पार पाडण्यास सक्षम आहे याची खात्री केली जाईल.

ध्वनी आणि धूळ यांच्या इतर नियंत्रणाच्या उपायांमध्ये मजुरांना आणि ड्रायव्हर्सना सुरक्षित कामाच्या पदधती आणि ड्रायव्हिंगसाठी प्रशिक्षण समाविष्ट आहे.

आवश्यक असल्यास वाहनाना कार्बन डाय ----- २ अग्निशामक यंत्रणासह सुसज्ज असेल.

३.९ तात्विक तयारी योजना

आवश्यकतेनुसार परिवहन आणीबाणीसाठी आपत्कालीन तयारी योजना तयार केली जाईल आणि सर्व वाहनचालकांना साहित्य वाहतुकीदरम्यान रस्त्यावर कोणत्याही प्रकारचे आणीबाणी टाळण्यासाठी योग्यमान एमिभ्यास दिवे जाईल

३.१० सामाजिक पर्यावरण

खाणपट्टा क्षेत्रात आणि आसपास कोणतीही घरे नाहीत. सर्वात जवळील वसाहत खाणीपासून ते कि.मी.च्या अंतरावर आहे. प्रकल्प व्यवस्थापन खाण कामांच्या दरम्यान भरतीसाठी स्थानिक लोकांना प्राधान्य देईल. म्हणूनच, आंबेगाव तालुक्यातील वरील शहरांमध्ये अशा प्रकारच्या उपक्रमांमुळे लोक व परिसराची सामाजिक-आर्थिक स्थिती सुधारण्यास नक्कीच मदत होईल असा अंदाज व्यक्त केला जात आहे.

3.११ व्यावसायिक आरोग्य आणि सुरक्षितता

उडणा-या धुळीमुळे होणारे परिणाम टाळण्यासाठी कामगारांना सेफ्टी शूज, गॉगल्स, ग्लोव्ह इ. सारख्या वैयक्तिक संरक्षक उपकरणे (पीपीई) दिली जातील. तसेच, हात किंवा पायांवर होणारी जखम टाळण्यासाठी प्राथमिक उपचार पेटी दिली जाईल.

वाळू घाट खाण कामकाजाचा सारांश

निरगुडे, बेलसर, पिंपरी कावळ,

ओतुर.

तालुका : जुन्नर, जिल्हा : पुणे

सार्वजनिक सुनावणीची तारीख आणि वेळ

१३ मे २०२१, वेळ : ३:०० (दुपारी)

ठिकाण :

तहसील कार्यालय, जुन्नर,

तालुका : जुन्नर, जिल्हा : पुणे.

१. परिचय

रस्ता, धरणे, पूल, इमारती आणि घरे अशा पायाभूत विकास प्रकल्पांचा वाळूचा भाग हा एक अनिवार्य घटक आहे. वाळू / कंकरीची मागणी पायाभूत सुविधा खेत्रासह वाढतच आहे. शहरे आणि शहरांमध्ये खनिजांची आवश्यकता नेहमीच जास्त असते. म्हणूनच, देशातील बाजाराचा बांधकामांच्या कामकाजादरम्यान नेहमीच खनिज वाळूची चांगली मागणी असते. महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळात येणा-या औद्योगिक वसाहती या विविध उद्योगांमुळे तसेच घरे व इतर पायाभूत सुविधांच्या बांधकामासाठी स्थानिक वापरासाठी पुण्यात व आसपासच्या मार्गावर व्यापक विकासांमुळे तसेच बांधकाम साहित्याची मागणी आणि पुरवठा यातील अंतर कमी करण्यासाठी वाळू उत्खनन आवश्यक आहे. यामुळे या क्षेत्रामध्ये रोजगाराच्या संधी आणि आर्थिक वाढ देखील वाढली आहे. खाणकाम करण्याबरोबरच त्याचा महसूल निर्मितीसाठी जिल्हा/राज्यालाही फायदा होईल. नदीपात्रातील वाळूचा भरपाईच्या अनुषंगाने पर्यावरणाचा नैसर्गिक संतुलन राखण्यासाठी खाणकाम करणे आवश्यक आहे. या फायद्याव्यतिरिक्त, या चार प्रस्तावित प्रकल्पाद्वारे जवळच्या भागातील तरुणांना थेट आणि अप्रत्यक्ष रोजगाराच्या संधी निर्माण होतील.

वर नमूद केल्याप्रमाणे, वाळूची उपलब्धता बांधकाम क्षेत्राच्या विकासासाठी आवश्यक असणारी सामग्री उपलब्ध करून देण्यासाठी आवश्यक आहे, कारण कडक नियम व पर्यावरणाच्या नियमांमुळे वाळूची उपलब्धता दिवसेंदिवस भितीदायक होत चालली आहे. औद्योगिक प्रकल्प किंवा इमारती / मनोरे यासह बांधकाम विकासासाठी बहुतेक विकासात्मक प्रकल्पांना वाळू एकत्रित आवश्यक आहे. या आवश्यकतेव्यतिरिक्त रस्ते, महामार्ग, विमानतळ, रेल्वे ट्रॅक इत्यादिकाणी वाळूची मागणी आहे. तसेच या वाळू उत्खनन प्रकल्पांनी स्थानिक बाराजात वेगवेगळ्या वापरासाठी मागणी आहे. या क्षेत्राची मागणी व पुरवठा यातील अंतर पूर्ण करणे अपेक्षित आहे. लोकसंख्या वाढीमुळे आणि त्यांची घरे आणि इतर पायाभूत सुविधांची मागणी पूर्ण करण्यासाठी सामग्रीची मागणी वाढत्या प्रमाणात होईल. त्याचप्रमाणे, सरकारी प्रकल्पांना कामाच्या ठिकाणी वितरण तत्वावर सामग्रीची आवश्यकता असते. साहित्याची गरज भागविण्याव्यतिरिक्त, हा प्रकल्प स्थानिक लोकांच्या उत्पन्नामध्ये भर घालेल आणि त्याद्वारे जीवनमान उंचावण्यास मदत होईल. प्रस्तावित प्रकल्प वैधानिक प्राधिकरणाच्या विविध परवानग्यांच्या ताब्यात आहेत. या प्रकल्पाचे प्रस्तावदार पर्यावरण आणि पर्यावरण संरक्षणासाठी सर्व जबाबदा-याही हाताळतील आणि भविष्यात जे कामगार उत्खननस्थळी काम करतील त्यांच्या वैयक्तिक आरोग्याची देखील काळजी घेतली जाईल.

प्रारंभी, पर्यावरणीय परिणाम मुल्यांकन अधिसूचना, २००६ नुसार, ५ हेक्टरपेक्षा कमी क्षेत्रासह गौण खनिजांचे उत्खनन आयोगाच्या अंतर्गत आले नाही. तथापि, कामगारांचे पर्यावरण आणि आरोग्य संरक्षण करण्यासाठी भारत सरकारने केलेल्या विविध उपक्रमामुळे सार्वजनिकरित्या, क्षेत्राची परवा न करता किरकोळ खनिजांचा समावेश असलेल्या खाणकामांना आता राज्य प्राधिकरणांकडून (एसईएसी/एसईआयएए) पूर्व पर्यावरण परवानगी मिळणे आवश्यक आहे. खाण वातावरणास अनुकूल बनविण्यासाठी सरकारने १ जानेवारी २००१ रोजी वाळू उत्खननासह गौण खनिजांच्या संदर्भात अधिसूचना प्रकाशित केली आणि त्यांनी बी टू श्रेणी प्रकल्पात वर्गीकृत केले. आणि, या सर्व बी २ श्रेणी प्रकल्पांना साईटवर खाणकाम सुरु होण्यापूर्वी राज्य पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्राधिकरण (एसईआएए) कडून पर्यावरण पूर्व परवानगी मिळवणे अनिवार्य केले.

धरणे बांधण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर उत्खनन सामग्री वापरली जात आहे. उत्खनन सामग्रीची उपलब्धता झाल्याशिवाय या सर्व विकासाची कामे राबविली जाऊ शकत नाहीत; म्हणून हा भाग, प्रदेश आणि देशाच्या अर्थव्यवस्थेच्या सर्वांगीण विकासासाठी हा प्रकल्प प्रस्तावित करणे आवश्यक आहे. हे सर्व पायाभूत प्रकल्प या क्षेत्राच्या आणि म्हणूनच राष्ट्राच्या अर्थव्यवस्थेच्या विकासात महत्वपूर्ण भूमिका बजावतात अलीकडेच, आमच्या सन्माननीय पंतप्रधानांनी २०२० पर्यंत सर्वांसाठी घराच्या बाबतीत केलेल्या घोषणा, या साहित्याच्या गरजेमध्ये देखील जोडली गेली. हे लक्षात घेता, या सामग्रीच्या आवश्याकतेमध्ये सतत वाढ होईल आणि म्हणूनच, आशा प्रकारच्या प्रकल्पांच्या एकूणच वाढीसाठी आवश्यक होते.

२. प्रकल्पांची गरज

वाढती लोकसंख्या आणि औद्योगिक वाढीमुळे पायाभूत विकासात्मक कामे दिवसेंदिवस वाढत असताना, प्रकल्प साईटच्या आणि आसपासच्या वेगवेगळ्या वापरासाठी वाळू सामग्रीची नेहमीच मागणी असते. रस्ते, रेल्वे, गृहनिर्माण व औद्योगिक क्षेत्रात बांधकामाच्या साहित्याची बरीच मागणी आहे. त्यामुळे स्थानिक बाजारपेठेत चांगली मागणी असेल. जर खाणी योग्यरित्या कार्य करत नसतील आणि इच्छित उत्पादन देण्यास असमर्थ ठरतील तर स्थानिक विकास, क्षेत्रीय आणि राष्ट्रीय अर्थव्यवस्थेवर थेट परिणाम होईल. म्हणूनच, जुन्नर व पुणे जिल्ह्यातील आजूबाजूच्या बांधकाम उपक्रमासाठी आवश्यक सामग्रीची मागणी पूर्ण करण्यासाठी, नियमित आणि वाढणारी आवश्यक सामग्री/मागणीची पूर्तता करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात व पूर्ण कार्यक्षमतेने वाळू उत्खनन प्रकल्प प्रभावीपणे चालविणे आवश्यक आहे.

वाळू उत्खननाचे महत्त्व पाहता जिल्हाधिकारी कार्यालयाने वाळू घाटांना इच्छुक विक्रेत्यांना / पक्षांना लिलाव करण्याचा निर्णय घेतला आहे. नदीसह वाळू घाटांची यादी, हेक्टरमधील क्षेत्र, गट क्रमांक, गाव माहितीसाठी खालील तक्त्यामध्ये दिले आहे.

तक्ता क्र १ वाळू घाटांची यादी क्षेत्र व स्थान

अ. क्र.	नदी	नदीचे नाव वाळू घाट / गाव	क्षेत्र	गट क्रमांक	लांबी/ रुंदी/ उंची (मी)	वाळू उपसा (ब्रास)	तालुका	जिल्हा
१	मिना	निरगुडे बेलसर ब्लॉक १ आणि २	१.७०	निरगुडे २९, ८२, १८१, १७९, १७६, १७८, १७४, १७५, १७, ३१, ७२, १७, बेलसर ४१, ४२, ४३, ४०, ४, २, ३, ४०३, ९८, ४०९,	बी१: १७५/५७.१ ५/०.५० बी२: १६५/४२.५/०.५०	३००३.५ ३	जुन्नर	पुणे
२	मांडवी	पिंपरी कावळ ब्लॉक १ ते ३	१.८५	१७४, १७५, २१२, २१५	बी१: १८३/३४/१ बी२: १८३/३४/१ बी३: १८०/३३.५/०.३	६५३७. ००	जुन्नर	पुणे
३	मांडवी	ओतुर ब्लॉक २	३.००	८८०, ८८२, ८८४, ८८६, ८६५, ८७९.	६६६.६६/४५/०. ३	३१८०.२ १	जुन्नर	पुणे
४	मांडवी	ओतुर ब्लॉक ३	१.३०	८७०, ८७२.	२६०/५०/०.२५	११४५.४ १	जुन्नर	पुणे

पुणे जिल्ह्यातील जुन्नर तालुक्यात निरगुडे, बेलसर, पिंपरी कावळ,

ओतुर जवळील मिना व मांडवी नदीच्या खाणीत प्रस्तावित वाळू घाटांच्या स्थानांची नोंद १.७०, १.८५, ३.०० आणि १.३० हेक्टर इतकी आहे. खोदण्यात येणा-या क्षेत्रासह या प्रमाणांसह वैयक्तिक वाळू घाटाचा तपशिल वरच्या तक्ता क्र. १ मध्ये एका वर्षाच्या कालावधीसाठी दिला आहे. प्रस्तावित खाण योजना एमओईएफ आणि सीसी अधिसूचना एस ओ १४१ (ई) आणि शाश्वत वाळू व्यवस्थापन मार्गदर्शक तत्त्वे २०१६ आणि वाळू उत्खननासाठी देखरेख मार्गदर्शक तत्त्वे २०१६ च्या अंतर्गत तयार केली गेली आहे. भूगर्भीय तपासणीच्या निकालांच्या आधारे टोपोग्राफी, जिओमॉर्फोलॉजी, स्ट्राइक, डार्क आणि इतर संरचनात्मक घटक वाळू घाट आणि त्यांची जागा या प्रमाणात मूल्यमापन करणारी वैशिष्ट्ये या उत्खननाच्या तयारीसाठी आधार तयार करतात.

रोजगार निर्मिती :

स्थानिक भागातील कुशल व अर्धकुशल व्यक्तींच्या थेट रोजगाराला वाव मिळेल आणि यामुळे आसपासच्या भागात राहणाऱ्या स्थानिक आणि स्थानिकांच्या कुटुंबांचे जीवनमान उंचावण्यास मदत होईल. मनुष्यबळाच्या आवश्यकतेचा तपशील खाली दिला आहे:

क्रमांक	पदनाम	संख्या
१	खाण व्यवस्थापक	०४
२	पर्यवेक्षक कर्मचारी/ लिपिक	०८
३	कुशल कामगार	१४
४	अर्धकुशल कामगार	१६
एकूण		४२

वरील व्यतिरिक्त, विविध उपक्रमांची काळजी घेण्यासाठी ड्रायव्हर्स आणि क्लीनरसह ट्रक्स आणि ट्रॅक्टरची आवश्यकता असेल. आणि बऱ्याच संख्येने कामगारांना इमारती, रस्ते, धरणे इत्यादींच्या बांधकामामध्ये गुंतणे आवश्यक आहे.

भूशास्त्र :

भौगोलिकदृष्ट्या या भागातील वाळू घोड नदीने जमा केली आहे आणि ज्या अग्निजन्य खडकांची एकमेकांवर धडक बसताना आदळताना तुकडे पडले आणि त्या तुकड्यांपासून तयार झालेले दगड प्राप्त झाले आहे.

प्रदेशाची स्वाभाविक रचना

त्या क्षेत्राचे फिजियोग्राफी हा सपाट अंड्युलेटेड वाळू उपशाचा भाग आहे. पश्चिमेच्या बाजूला उंची थोडी अधिक आहे आणि पूर्वेकडील तुलनेने कमी आहे. प्रस्तावित क्षेत्राबाहेर घोड नदीच्या उत्तरेकडील विद्यमान क्षेत्रात भूगर्भ पातळीपासून ० ते ०.५ मीटर पर्यंत अस्तित्वात असलेल्या टेकड्यांची उंची वेगवेगळी आहे. याशिवाय त्या भागाचे फिजोग्राफी एकसमान आहे. टेकड्यांची समुद्र सपाटीपासून किमान उंची सुमारे ६२८ मीटर आणि कमाल उंची सुमारे ६३० मीटर आहे.

४) प्रस्तावित खाण पद्धती

प्रस्तावित वाळू उत्खनन उपक्रम नदीच्या वरपासून खालच्या दिशेने सुरू होईल. ज्या क्षेत्रामध्ये लक्षणीय प्रमाणात पाणी साठते तेथे काम करणे टाळले जाईल. उत्खनन काम ०.५ मीटर खोलीपर्यंत केले जाईल. खाणीचा चेहरा सुरक्षेसाठी परिघाकडे झुकलेला असेल. वाळू स्टॅकयार्ड क्षेत्रात पाणी शिंपडले जाईल. रेतीची वाहतूक ट्रॅक्टर आणि ट्रकच्या मदतीने होईल. वाहतुकीदरम्यान, धूळ रोखण्यासाठी वाहतुकीच्या रस्त्यावर पाणी शिंपडले जाईल. ट्रॅक्टरमध्ये खनिज काढणे आणि भरणे हे मॅन्युअल पद्धतीने केले जाईल. आम्ही ओपन-कास्ट मॅन्युअल पद्धत वापरून खाणीचा प्रस्ताव दिला आहे. खाणीचे खोदकाम बेंच ०.३ मीटर उंचीवर ठेवले जातील, एमएमआर १९६१ नुसार (१६ मधील १) चा रोड ग्रेडियंट राखला जाईल. उत्खनन केलेली वाळू स्टॅकयार्डमध्ये हलविली जाईल. आवश्यकतेनुसार, ती टिप्समध्ये ते भरले जाईल, उत्खनन योजनेत विभागांनुसार काम करण्याचे प्रस्तावित आहे. खाणीची समुद्र सपाटीपासून उंची किमान ६२८ मीटर आणि कमाल उंची सुमारे ६३० मीटर आहे. कामकाजाचे सर्वसाधारण वेळ सकाळी आठ ते संध्याकाळी ५ या वेळेत असेल. यात पुढील चरणांचा समावेश असेल:

१. शीर्ष भाग काढून टाकणे: शीर्ष भाग काढून टाकणे आवश्यक नाही
२. वाळू उत्खनन
३. खाणकाम रॉम काढणे उत्खनन कार्य : साइटपासून १००० मीटर अंतरावर आहे

४.१ ओपनकास्ट कार्यपद्धती

ऑपरेशनच्या प्रत्येक चक्रात दगडगोटे काढून टाकणे समाविष्ट असते, त्यानंतर खाली उतरलेल्या वाळूच्या खाली साखळीच्या अवस्थेमध्ये उत्खनन ऑपरेशनचे कठोरपणे पालन केले जाते आणि वरपासून खालच्या पातळीपर्यंत आयोजित केले जाते.

वाळूची वाहतूक स्टॅकयार्डहून वेगवेगळ्या ठिकाणी जाण्यासाठी आवश्यक आहे. त्या ठिकाणी ट्रक व टीपर्स रस्त्याने वाहतुकीचे काम केले जाईल. वाहतुकीदरम्यान, रस्त्यांवरील गळती टाळण्यासाठी तसेच धूळ टाळण्यासाठी योग्य काळजी घेतली जाईल. वाहतुकीदरम्यान तारपत्र्यानंचा वापर केला जाईल. वेगवेगळ्या ठिकाणी वाळू वाहतुकीदरम्यान होणारा अपघात टाळण्यासाठी, आरटीओच्या तत्परते / फिटनेस प्रमाणपत्र असलेले वापरलेले ट्रक किंवा टिपर्स वापरले जातील. कंत्राटदाराला अपघात टाळण्यासाठी वाहन अधिनियमांचे नियम व नियम पाळण्यास सांगितले जाईल व भार क्षमतासाठी ज्या ट्रकचे प्रमाणपत्र दिले गेले आहे ते भरण्यास सांगितले जाईल. व्यस्त रस्ते / सार्वजनिक रस्ते टाळण्यासाठी चालकांना सूचना देण्यात येतील.

पर्यावरण व्यवस्थापन योजना

मिना आणि मांडवी नदी साठी, जुन्नर तालुका, पुणे

१. पायाभूत माहिती

पाचही खाणीचे क्षेत्र भाग बहुतेक बहुभुज, अर्धवर्तुळ आणि वक्र आकारात आहेत.

या क्षेत्रात सरासरी वार्षिक पाऊस ११०० मिमी ते १२०० मिमी पर्यंत असतो.

- सरासरी दररोज आणि सरासरी किमान तपमान सुमारे १२° सेल्सियस आणि कमाल तपमान ३९° सेल्सियस असते.
- खाणपट्टा क्षेत्रात सरासरी सापेक्ष आर्द्रता ८७% आहे.

१.१ परिणाम पैलूंची ओळख

अनु.क्र.	पैलू	परिणाम
१	प्रकल्प साइट साफ करणे	वायू प्रदूषण
२	आकार देणे / क्रमवारी लावणे / स्टॅकिंग	वायू आणि ध्वनी प्रदूषण
३	लोडिंग/अनलोडिंग	वायू आणि ध्वनी प्रदूषण
४	वाहतक	वायू आणि ध्वनी प्रदूषण

१.२ वायू पर्यावरण

प्रस्तावित खाणकामातील कामकाजाच्या परिणामी भग्न धुळीमुळे निलंबित सस्पेंडेड पार्टिक्युलेट मॅटर यांच्या संख्येत वाढ होईल. रस्त्याने वाळू हाताळणी व वाहतुकीदरम्यान धूळ निर्माण होईल. त्यामुळे परिसरात प्रदूषण टाळण्यासाठी या परिसरात वारंवार पाणी शिंपडण्याचे काम हाती घेण्यात येणार असून वाहतुकीमुळे धूळ निर्मिती होण्याची शक्यता असल्याने ते सुरु ठेवले जातील. या पद्धतीने वायू पर्यावरणाचा समतोल राखला जाईल.

१.३ ध्वनी पर्यावरण

खाणकाम गतिविधी स्वयंचलितरित्या असल्याने, त्या जागेवर मोठ्या प्रमाणात आवाजाची निर्मिती होत नाही. लोडिंग / अनलोडिंग आणि वाहतूक क्रियाकलापांमध्ये मुख्यतः ट्रक आणि टिपर्सकडून निर्माण होणारा आवाज हा अल्प कालावधीसाठी असेल. ट्रक / टिपर्सच्या मालकांना आवाज निर्माण होण्यापासून टाळण्यासाठी वाळू वाहतुकीदरम्यान वाहनांचे चाचणी / फिटनेस

प्रमाणपत्र सादर करण्यास सांगितले जाईल. प्रमाणपत्राशिवाय फरारी ध्वनी निर्मिती कमी करण्यासाठी वाहनांची नियमित देखभाल करणे बंधनकारक असेल.

१.४ पाणी पर्यावरण

खाणकामातून जल संस्थांना कचऱ्याचे विसर्ग सोडले जाणार नाही. नदीत पहिल्याप्रमाणे, खोदण्यात येणाऱ्या वाळूचे बँच ०.३ मीटर उंचीचे असतील. हे शेजारच्या खोदलेल्या विहिरीपासून आणि जवळपासच्या खेड्यांमधून लक्षात येते की भूजल, तलावातील पाण्याची पातळी ही हंगामी बदलांच्या आधारावर बदलत असते. प्रस्तावित खाणकाम केवळ नद्यांच्या पाठावर / नदीच्या पात्रात असल्याने भूजल पातळीवर कोणताही परिणाम होणार नाही आणि खाणकामांचे संपूर्ण काम मॅन्युअल पद्धतीने केले जाईल त्यामुळे भूजल सारणीवर कोणताही परिणाम होणार नाही. एमएमडीआर कायदा १९५७ (१९५७ च्या ६७ अन्वये) आणि महाराष्ट्र गौण खनिज खाणकाम कायदा (विकास व नियमन) नियम २०१३ नुसार वाळू उत्खनन आणि मार्गदर्शक सूचनांसाठी एमओईएफ आणि सीसीच्या सर्व अटींचे पालन केले जाईल. म्हणूनच, प्रस्तावित वाळू उत्खननामुळे भूगर्भातील पाण्याचे / पाण्याचे परिणाम होण्याची शक्यता नाही.

१. पावसाळा सुरु होण्यापूर्वी माणसे व वाहतूक वाहने हलविणे व बंद करणे यासाठी खबरदारीचा उपाय सुरु केला जाईल.
२. जलप्रदूषण टाळण्यासाठी कोणत्याही तेल किंवा वंगण वाळूमध्ये सोडले जाणार नाहीत. कर्मचाऱ्यांसाठी बायो टॉयलेट्सचा वापर केला जाईल व त्यात सलग्न असलेल्या डायजेस्टर टाकीमध्ये घरगुती तयार होणाऱ्या कचऱ्यावर उपचार केला जाईल. शुद्ध पाण्याचा वापर जमिनीवर बांधकाम करण्याच्या उद्देशाने केला जाऊ शकतो. आणि गाळ कोणाला हवा असल्यास खत म्हणून वापरला जाईल.

१.५ जमीन पर्यावरण

जमीन नदीच्या भूभागाचा एक भाग असून वाळूच्या मोठ्या भागात तो उघड झाला आहे. नदीच्या काठावर फारच कमी औषधी वनस्पती / झुडूपे असतात. हे क्षेत्र कोणत्याही उद्देशाने विशेषतः वापरले जात नाही. त्यामुळे जमीन पर्यावरणावर कुठलाही विपरीत परिणाम होणार नाही. त्याच प्रमाणे पर्यावरणीय व्यवस्थापन योजनोप्रमाणे वृक्षारोपण केले जाईल.

१.६ जैविक पर्यावरण

खाणकामांसाठी खाणपट्टा भागामध्ये कोणत्याही प्रकारची झाडे नसतात. नदीकाठावरील रस्त्याच्या कडेला आणि क्षेत्राजवळ काही झाडे पाहिली जातात. देशी वृक्ष प्रजाती चिंच, बाभूळ इत्यादी झाडांचे वृक्षारोपण केले जाईल.

फ्लोरा : चारही ठिकाणांजवळील भाग पूर्णपणे नापीक असून नदीत कोणत्याही वनस्पती आढळत नाही. नदीकाठी फक्त काटेरी झुडपे दिसतात.

जीवशास्त्र : वनक्षेत्र नसल्याने या भागात वन्यजीव दिसत नाही.

१. १ कि.मी. परिघात असलेल्या जैवविविधतेवर कोणताही विशेष परिणाम होणार नाही.
२. खाण पट्ट्याचे क्षेत्र वनजमीनीत म्हणजेच, वालुकामय नदीच्या क्षेत्रात कोतारात आहे. जिथे प्राणी आढळत नाहीत. अशाच प्रकारे, खाणपट्टा क्षेत्राच्या सभोवतालच्या सूक्ष्म जीवांवर मॅन्युअल खाणकामांचा कोणताही विपरीत परिणाम होणार नाही.
३. खाणक्षेत्र फक्त पाण्याच्या पातळीवर आणि सर्व स्पर्श करणाऱ्या / त्रासदायक पाण्याच्या टेबलावर मर्यादित राहिल्यामुळे अस्तित्वातील जलीय जनावरांवर, खाली असलेल्या बाजूस (जागेपासून दूर) कोणत्याही प्रतिकूल परिणामांची कल्पना केली जाणार नाही.

२. पर्यावरण देखरेख कार्यक्रम

पर्यावरणीय देखरेख कार्यक्रम विशेषतः प्रकल्प सुरु होण्यापूर्वी आणि नंतरच्या पर्यावरणाच्या गुणवत्तेवर लक्ष ठेवण्यासाठी बनविला गेला आहे. मानदंडांमधील पर्यावरणाची गुणवत्ता टिकवून ठेवण्यासाठी, पायाभूत देखरेख सर्वेक्षण केले जाते आणि बहुतेक पॅरामीटर्स राष्ट्रीय वातावरणीय हवा गुणवत्ता मानकात असल्याचे आढळले आहे.

२.१ पर्यावरण व्यवस्थापन कक्ष

वर नमूद केलेल्या विविध क्रियाकलपांमुळे प्रदूषणावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी हवा, पाणी, ध्वनी यांच्या देखरेखीचे काम स्वतंत्र पर्यावरण संस्थेला देण्यात येईल. पायाभूत माहितीसह विविध मापदंड एकाग्रतेची तुलना करण्यासाठी आवश्यकतेनुसार पर्यावरणीय मापदंडांचे परीक्षण आणि विश्लेषण केले जाईल.

३. उपाययोजना

३.१ खाणक्षेत्राची साफ करणे

वाळू उत्खनन आणि त्याच्या वाहतुकीशी संबंधित उपक्रमांमुळे खूप धूळ तयार होते आणि पाण्याची फवारणी करून धूळ कमी केली जाईल.

३.२ पाणी प्रदूषण नियंत्रण

वर नमूद केल्याप्रमाणे, खाणकाम व्यक्तिचलितपणे केले जाईल आणि तेथे सांडपाणी किंवा सांडपाण्याची कोणतीही पिढी तयार होणार नाही. म्हणूनच, कोणतेही प्रदूषण नियंत्रण उपाययोजना राबविण्याची आवश्यकता नाही.

तक्ता क्र २: पर्यावरण व्यवस्थापन योजनेची माहिती

अ. क्र.	वाळूघाटाचे नाव व पत्ता	प्रकल्प किंमत (कोटी)	पर्यावरण व्यवस्थापन योजनेची किंमत (लाख)	आवर्ती किंमत (लाख)	धूळ विलागीकरण किंमत (ला)	हरित पट्टा किंमत (लाख)	ताडपत्री किंमत (लाख)	PPE's किंमत (लाख)	जैव शौचालय (लाख)	अप्रोच रस्ता दुरुस्ती किंमत (ला)	अप्रोच रस्ता लांबी (मीटर मध्ये)	वृक्षा रोपण करणाऱ्या झाडांची सं.	सी.ई.आर. किंमत
१	निरगुडे व बेलसर ब्लॉक १	१८.१६	६.८१	४.४३	०.७२	३.०	०.०५	०.४९	०.५०	२.५०	२५०	६००	४.०
२	पिंपरी कावळ	३९.५२	६.९७	४.६८	०.६८	२.७५	०.०५	०.४९	०.५०	२.५०	२५०	५५०	८.०
३	ओतुर ब्लॉक २	१.९२	८.३३	४.२	०.४८	४.००	०.०५	०.५०	०.५०	२.१०	२१०	८००	३.०
४	ओतुर ब्लॉक ३	०.६९	७.४३	४.९५	०.०४४	२.७५	०.०५	०.४९	०.५०	३.२	३००	५५०	२.५

वाळूची किंमत प्रती ब्रास = ६०४७/-

३.३ ध्वनी प्रदूषण नियंत्रण

वाहतूक वाहनाची आगाऊ आवृत्ती वाहतुकीमध्ये वापरली जाईल आणि आवाजाची निर्मिती कमी करण्यासाठी योग्य काळजी घेतली जाईल.

सर्व वाहनांची नियोजित आणि प्रतिबंधात्मक देखभाल वेळोवेळी केली जाईल. वाहने चांगल्या स्थितीत ठेवता येतील जेणेकरून ध्वनी निर्मिती कमी आणि नियंत्रित होऊ शकेल. हे एकूणच ध्वनी निर्मिती कमी करण्यात मदत करेल.

- आवश्यक असल्यास सर्व ड्रायव्हरला इअरप्लग प्रदान केले जातील.

- खाण क्षेत्रातील वाहनांच्या धवनी पातळीचे नियमितपणे देखरेख धवनी स्तराच्या मीटरच्या सहाय्याने केली जाईल.
- खनन केलेल्या साहित्याच्या सुरक्षित वाहतुकीसाठी ड्रायव्हरसाठी नियमित अंतराने प्रशिक्षण दिले जाईल

३.४ हरित पट्टा विकास

हरित पट्ट्यात वाढ करण्यासाठी आणि निसर्गाशी सुसंवाद निर्माण करण्यासाठी देशी वृक्षारोपण केले जाईल जेणेकरून पर्यावरणाला धूळ उत्सर्जन रोखण्यात मदत होईल.

- अंप्रोच रोड व नदीकाठावर वृक्षारोपण केले जाईल.
- नदीकाठाभोवती आणि जवळ जाणा-या रस्त्यांच्या कडेला हरित पट्टा विकसित केला जाईल. झाडांच्या प्रजातींना विस्तृत पाने असतील. आवश्यक असल्यास झाडांच्या रोपट्यांमधील अंतर इतर नमुन्यांचा विकास करण्यासाठी वापरला जाईल.
- मातीची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी स्थानिक प्रजातींचे वृक्षारोपण प्रस्ताव आहे.

३.५ जमिनीची पुनर्प्राप्ती

चार ठिकाणी एकूण खाणपट्ट्याचे क्षेत्रफळ सुमारे ७.८५ हे. सारणीमध्ये वर नमूद केल्याप्रमाणे नदीकाठ व वैयक्तिक दृष्टिकोनातून रस्ते दोन पंक्तीच्या वृक्ष लागवडीसह हरित पट्ट्यात रुपांतरित केले जातील. पावसाळ्यात आणि खाणकामाच्यानंतरच्या काळात वाळूच्या नैसर्गिक भरपाईसाठी जमीन सोडली जाईल. वृक्षारोपण पर्यावरणावर सकारात्मक प्रभाव निर्माण करेल आणि आसपासच्या क्षेत्राचे सौंदर्य / सौंदर्यीकरण वाढवेल जे पर्यावरणाच्या संरक्षणामध्ये देखील योगदान देईल.

३.६ घन कचरा व्यवस्थापन

वाळू उत्खननात कोणतीही घनकचरा तयार होणार नाही.

३.७ नूतनीकरण / पार्श्वभूमी

पावसाळ्यात आणि पूरात खाणकाम टाळण्यात येईल; हे वाळूचा साठा पुन्हा भरण्यास अनुमती देण्यात येईल.

पावसाळ्यात रेती भरण्यासाठी गॅबियन स्ट्रक्चर तयार केले जाईल.

३.८ धोक्याची ओळख आणि जोखीम मालमत्ता

प्रस्तावित क्रियेचे जोखीम मूल्यांकन केवळ वाहतुकीदरम्यान वाळूच्या वाहतुकीदरम्यान होते. कामगारांकडून स्वहस्ते पार पाडण्यात येणारी लोडिंग आणि अनलोडिंग ऑपरेशन देखील आता काही वेळ आहे. कट इजा होण्याचा धोका टाळण्यासाठी आवश्यक पीपीई प्रदान आणि देखभाल केली जाईल. आवश्यक असल्यास, कामाच्या संबंधित क्षेत्रातील कामगारांना आवश्यक प्रशिक्षण दिले जाईल. धोका ओळखणे आणि जोखीम मूल्यांकन ही एक सतत प्रक्रिया असते. खाणकाम प्रक्रियेदरम्यान खालील मुख्य धोके असू शकतात:

आरोग्यास धोका (ध्वनी, वायू प्रदूषण)

खाणकाम स्थळी / रोड अपघात

गळतीमुळे / डिझेलच्या साठवणुकीमुळे किरकोळ आग

जर नैसर्गिक धोका असेल तर

उपाययोजना :

ऑपरेशनसाठी आवश्यक असलेल्या लोकांव्यतिरिक्त सर्व व्यक्तींसाठी क्षेत्रावरील प्रवेश प्रतिबंधित केला जाईल.

खाणकाम प्रभारी व्यक्ती खाणकाम पार पाडण्यास सक्षम आहे याची खात्री केली जाईल.

ध्वनी आणि धूळ यांच्या इतर नियंत्रणाच्या उपायांमध्ये मजुरांना आणि ड्रायव्हर्सना सुरक्षित कामाच्या पद्धती आणि ड्रायव्हिंगसाठी प्रशिक्षण समाविष्ट आहे.

आवश्यक असल्यास वाहनाना कार्बन डायर अग्निशामक यंत्रणासह सुसज्ज असेल.

३.९ तात्विक तयारी योजना

आवश्यकतेनुसार परिवहन आणीबाणीसाठी आपत्कालीन तयारी योजना तयार केली जाईल आणि सर्व वाहनचालकांना साहित्य वाहतुकीदरम्यान रस्त्यावर कोणत्याही प्रकारचे आणीबाणी टाळण्यासाठी त्यानुसार प्रशिक्षण दिले जाईल.

३.१० सामाजिक पर्यावरण

खाणपट्टा क्षेत्रात आणि आसपास कोणतीही घरे नाहीत. सर्वात जवळील वसाहत खाणीपासून ०.३ ते ०.५ कि.मी.च्या अंतरावर आहे. प्रकल्प व्यवस्थापन खाण कामांच्या दरम्यान भरतीसाठी स्थानिक लोकांना प्राधान्य देईल. म्हणूनच, जुन्नर तालुक्यातील वरील शहरांमध्ये अशा प्रकारच्या उपक्रमांमुळे लोक व परिसराची सामाजिक-आर्थिक स्थिती सुधारण्यास नक्कीच मदत होईल असा अंदाज व्यक्त केला जात आहे.

३.११ व्यावसायिक आरोग्य आणि सुरक्षितता

उडणा-या धुळीमुळे होणारे परिणाम टाळण्यासाठी कामगारांना सेफ्टी शूज, गॉगल्स, ग्लोव्ह इ. सारख्या वैयक्तिक संरक्षक उपकरणे (पीपीई) दिली जातील. तसेच, हात किंवा पायांवर होणारी जखम टाळण्यासाठी प्राथमिक उपचार पेटी दिली जाईल.